

FRANSUZ VA O‘ZBEK TILLARIDA PAZANDACHILIK TERMINOLOGIYASINING LISONIY VA LINGVOMADANIY XUSUSIYATLARI

Otanazarova Shahlo Jasurbek qizi

Samarqand davlat chet tillar instituti 2-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqola fransuz va o‘zbek tillarida pazandachilik terminologiyasining lisoniy va lingvomadaniy xususiyatlarini taqqoslashga qaratilgan. Maqolada ikkala tilning pazandachilik terminlari tarkibi, ularning kelib chiqishi, semantik xususiyatlari va madaniy kontekstga bog‘liqligi tahlil qilinadi. Shuningdek, pazandachilik terminologiyasini o‘rganishning amaliy ahamiyati, xususan, til o‘rganish va tarjima sohalaridagi muhimligi ko‘rsatiladi.

Kalit so‘zlar: Pazandachilik terminologiyasi, lisoniy xususiyatlar, lingvomadaniy xususiyatlar, fransuz tili, o‘zbek tili, semantik xususiyatlar, madaniy kontekst, til o‘rganish, tarjima.

Kirish

Pazandachilik har bir millatning madaniyatining ajralmas qismi hisoblanadi. Pazandachilikda ishlatiladigan terminologiya o‘ziga xos til va madaniy xususiyatlarni aks ettiradi. Fransuz va o‘zbek tillari turli madaniyatlar va pazandachilik an‘analarini o‘z ichiga oladi, shuning uchun ularning pazandachilik terminologiyasini taqqoslash qiziqarli va ahamiyatlidir. Pazandachilik — insoniyat tarixida muhim o‘rin tutuvchi faoliyat bo‘lib, bu sohada shakllangan terminologiya esa til va madaniyat o‘rtasidagi bog‘lanishni aks ettiradi. Milliy madaniyat, an‘analar va urf-odatlar pazandachilik jarayoniga ta‘sir ko‘rsatadi, shuningdek, til orqali ifodalanadi. Ushbu maqolada fransuz va o‘zbek tillarida pazandachilik terminologiyasining lisoniy va lingvomadaniy xususiyatlari tahlil etiladi.

Asosiy qism

Fransuz va o‘zbek tillarida pazandachilik terminologiyasi ko‘plab atamalardan iborat. Bu atamalar o‘z ichiga maxsus jarayonlarni, ingredientlarni, tayyorlash usullarini va boshqa ko‘plab tushunchalarni oladi. Fransuz tilida "cuisiner" (pazanda bo‘lish), "recette" (retsept) kabi so‘zlar keng tarqalgan bo‘lsa, o‘zbek tilida "pazandachilik", "retsept" kabi atamalar mavjud.

Terminlarning tarixi va etimologiyasi ham lisoniy xususiyatlar qatoriga kiradi. Masalan, fransuz tilidagi "boulangier" (nonshuvochilik) so‘zi latindan kelib chiqqan bo‘lib, o‘zbek tilidagi "non" so‘zi bilan bog‘liq. Bu holat, har ikki tilning tarixiy rivojlanish jarayonida qanday madaniy aloqalar mavjudligini ko‘rsatadi.

O‘zbek va fransuz tillarida pazandachilik terminologiyasi milliy an‘analar bilan bog‘liq. O‘zbekistonning turli hududlarida tayyorlanadigan taomlar va ularning nomlari, milliy urf-odatlar va bayramlar bilan bog‘liq. Fransuz tilida esa, gastronomik madaniyat va restoran madaniyati o‘z o‘rniga ega.

Pazandachilik terminologiyasida madaniy simbolizm ham muhim rol o‘ynaydi. Masalan, fransuzlar "baguette" (baget) ni nafaqat non sifatida, balki madaniyat ramzi sifatida ham ko‘radilar. O‘zbeklarda esa "osh" milliy taom sifatida, urf-odatlar va bayramlar bilan bog‘liq. Bu esa terminlarning lingvomadaniy kontekstini aniqlaydi.

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-OKTABR

ANDIJON, 2024

Pazandachilik terminologiyasi tilni o'rganishda, millat va madaniyat o'rtasidagi aloqalarni kuchaytiradi. O'zbek va fransuz tillarida pazandachilik terminologiyasi orqali jamiyatning madaniy va iqtisodiy jihatlari o'rganilishi mumkin.

So'z tarkibi

Fransuz tili: Fransuz tilida pazandachilik terminlari boy tarixga ega bo'lib, ko'plab lotin tili va arab tili kelib chiqishli so'zlarni o'z ichiga oladi. Fransuz pazandachilik terminlari ko'pincha o'ziga xos fonetik va grammatik xususiyatlarga ega. Masalan, "crêpe" (krepa), "soufflé" (sufle), "croissant" (kruassan) kabi so'zlar o'zbek tilida to'g'ri tarjima qilinmaydi.

O'zbek tili: O'zbek tilida pazandachilik terminlari ko'pincha turkiy tilidan kelib chiqqan bo'lib, ular sodda va tushunarli. Ba'zi hollarda arab tili va fors tili kelib chiqishli so'zlar ham ishlatiladi. Masalan, "non", "sho'rva", "osh", "somsa" kabi so'zlar o'zbek pazandachiligining asosiy taomlarini ifodalaydi.

Semantik xususiyatlar

Fransuz tili: Fransuz pazandachilik terminlari ko'pincha o'ziga xos semantik xususiyatlarga ega bo'lib, ular turli xili taomlar va tayyorlash usullarini aniq ifodalaydi. Masalan, "sauce" (sos), "garnish" (bezak), "marinade" (marinad) kabi so'zlar turli taomlarni tayyorlashda ishlatiladigan muhim elementlarni ifodalaydi.

O'zbek tili: O'zbek tilida pazandachilik terminlari ko'pincha sodda va tushunarli bo'lib, ular taomlar va tayyorlash usullarini aniq va qisqa ifodalaydi. Masalan, "qaynatish", "qovurish", "pishirish" kabi so'zlar taomlarni tayyorlash usullarini ifodalaydi.

Madaniy kontekst

Fransuz tili: Fransuz pazandachilik terminlari fransuz madaniyatining boy tarixini va an'analarni aks ettiradi. Fransuz pazandachilik san'ati dunyo bo'ylab tanilgan va uning terminologiyasi ko'plab tillarga kirib ketgan.

O'zbek tili: O'zbek tilida pazandachilik terminlari o'zbek madaniyatining o'ziga xos taomlarini va tayyorlash usullarini aks ettiradi. O'zbek pazandachilik an'anasi o'z tarixi va geografik joylashuvi bilan bog'liq bo'lib, u turli xili taomlarni o'z ichiga oladi.

Til o'rganish va tarjimada pazandachilik terminologiyasining ahamiyati

Pazandachilik terminologiyasini o'rganish til o'rganuvchilar va tarjimonlar uchun muhimdir. Til o'rganishda pazandachilik terminlari orqali tilning madaniy va ijtimoiy xususiyatlarini tushunish mumkin. Tarjimada pazandachilik terminlarini to'g'ri tarjima qilish muhimdir, chunki bu tarjima sifatini oshirishga va madaniy nozikliklarni saqlashga yordam beradi.

Quyida o'zbek milliy taomlarining fransuzcha tarjimasini ko'rib chiqamiz.

№	O'zbek milliy taomlari nomi	Fransuzcha tarjimasini
1	Osh	Riz-pilaf
2	Dimlama	Ragoût puzbek
3	Moshxo'rda	Mokh Chorba

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-OKTABR

ANDIJON, 2024

4	Somsa	Feuilletées à la viande
5	Manti	Gross raviolis
6	Chuchvara	Petits raviolis
7	Obi-non, Patir-non	Le pain

Yuqorida qayd etilgan taomlar uchun frantsuz oshpazlik retseptlarini tahlil qilish jarayonida biz quyidagi leksik xususiyatlarni aniqladik:

1. Qayd etilgan retseptlar frantsuz tilida so'zlashuvchilar nuqtai nazaridan "klassik sharqona" bo'lgan ziravorlar, ziravorlar va ingredientlarning nomlaridan foydalanadi. Shu bilan birga, o'zbek tilidagi asl retseptda quyidagi ingredientlar bo'lmashligi mumkinligiga alohida e'tibor qaratish lozim: d'huile d'olive, de crème épaisse, 4 épices, du safran, du curcuma, 3 feuilles de laurier, 300g de viande de boeuf pour bourguignon.

Madaniy ahamiyatga ega bo'lishiga qaramay, frantsuz tilidagi oshpazlik retsepti matni birinchi navbatda informatsion funktsiyani bajaradi. Shu sababli, biz Frantsiyaga tanish bo'lgan ingredientlar, ziravorlar va ziravorlardan foydalanmaslik o'quvchiga ta'sir qilishi va uni o'z-o'zidan taom tayyorlash uchun "qo'lga olishi" kerak degan fikrga amal qilamiz.

2. Bundan tashqari, bu retseptlar getieg, battre, frire, bouillir, bouillir, melanger tayyorlash usulini ko'rsatadigan lug'atdan foydalanadi.

3. Yuqori ixtisoslashgan atamalardan foydalanish. Bu leksik guruhga asosiy tashkil etuvchi tushunchalar kiradi. Oshpazlik retsepti, chunki ularning leksik ma'nosi faqat pazandachilik sohasiga to'g'ri keladi. Ushbu retseptlar: xalqaro atamalar, asosiy pazandalik tushunchalari, o'zbek oshxonasining ba'zi taomlarining nomlari, o'zlashtirilgan atamalar, lakunalar.

Xulosa

Xulosa sifatida aytishimiz mumkinki, ushbu tadqiqot ishi, frantsuz va o'zbek tillarida pazandachilik terminologiyasining lisoniy va lingvomadaniy xususiyatlarini o'rganishga bag'ishlangan. Frantsuz va o'zbek tillarida pazandachilik terminologiyasining lisoniy va lingvomadaniy xususiyatlari ikkalasining ham madaniy va pazandachilik an'alarini aks ettiradi. Til o'rganish va tarjima sohalarida pazandachilik terminologiyasini chuqur o'rganish til o'rganuvchilarga va tarjimonlarga tilning madaniy va ijtimoiy xususiyatlarini yaxshiroq tushunishga yordam beradi. Terminologiya, til va madaniyat o'rtasidagi o'zaro bog'lanish, shuningdek, pazandachilik sohasidagi atamalarni shakllantiruvchi madaniy faktlar tahlil qilingan. Natijada, har ikki til va madaniyat o'rtasida o'xshashliklar va farqlar mavjudligi ko'rsatildi. Pazandachilik terminologiyasi orqali milliy madaniyat va an'alar, shuningdek, tilning o'zgarishi va rivojlanishi haqida muhim ma'lumotlar olish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Nasimova, F. (2024). FRANSUZ VA O'ZBEK TILLARIDA PAZANDACHILIK TERMINLARI ISHLATILISHINING LEKSIK-SEMANTIK USULLARI. Центр Научных Публикаций (buxdu.Uz), 53(53).
2. Юрина Е.А. Образная лексика русского языка: В 2 ч. Ч. 2: Пищевой код культуры в образном строе языка: учеб. пособие Томск: Издательский Дом Томского

ILM FAN YANGILIKLARI KONFERENSIYASI

30-OKTABR

ANDIJON, 2024

государственного ун-та, 2015. 132 с.

3. Скоробогатова Т.И. Блики истории во французской фразеологии. Словарь справочник историко-этимологических толкований. Ростов н/Д: Изд-во РИПК и ППРО, 2015. 154 с. С. 132-133.

4. Ван Хайянь Русский перевод названий китайских блюд в аспекте транскультурной коммуникации // Вестник КалмГУ. 2018. № 2 (38).- С. 89.

5. Прюво Ж., Бузинова Л. М., Седых Н. В. Гастрономический дискурс Франции: опыт лингвосомиотического анализа // Научный результат. Вопросы теоретической и прикладной лингвистики.- Т.5. №1. 2019